

Opvoeden in Suriname

De Surinaamse samenleving is vanwege haar samenstelling uit diverse bevolkingsgroepen een duidelijk voorbeeld van wat vroeger een plurale samenleving heette en nu is veranderd in een multiculturele samenleving: een bonte verscheidenheid van oorspronkelijk *Zuid-Amerikaanse* (indianen en Brazilianen), *West-Afrikaanse* (creolen), *Oost-Aziatische* (Javanen, Chinezen en hindostanen) en *Europese* (boeroe's)¹ bevolkingsgroepen, om de belangrijkste in Suriname te noemen.

Zij hebben taal, kennis, zeden en gewoonten meegenomen uit deze gebieden en dit culturele erfgoed manifesteert zich ook op het terrein van opvoeding en socialisatie van het jonge kind.

De denkbeelden, waarden en gewoonten van deze multiculturele groepen beïnvloeden de ouder-kind relatie en de wijze van omgang met het kind.

Ook de eisen die ouders stellen aan het kind en de verwachtingen die zij hebben in de verschillende ontwikkelingsfasen worden hierdoor bepaald. Dit alles wordt zichtbaar in de gedragspatronen die aanwezig zijn in het gezin: in geval van normovertredend gedrag worden er strategieën en instrumenten gebruikt om sancties te treffen.

Wat zijn de actuele pedagogische ontwikkelingen in Suriname en waar richt het publieke debat over opvoeden zich op?

De actuele pedagogische ontwikkelingen in Suriname en het publieke debat over opvoeden richten zich nu op diverse opvoedvraagstukken. In de eerste plaats op de verantwoordelijkheid van de ouders en de rol die zij daarin horen te spelen. Daarnaast is in het publieke debat het moreel verval, ontbreken van normen en slechte schoolprestaties onderwerp van gesprek. In de discussies wordt de verantwoordelijkheid van de ouders afgeschoven naar de overheid. Men is van mening dat de overheid maatregelen moet nemen om verder moreelverval te voorkomen. Hieraan ten grondslag ligt de verandering van het waarden en normenstelsel binnen de Surinaamse samenleving. Taboes worden doorbroken en grenzen worden naar de mening van volwassenen overschreden. Maar ook het kantelen van de traditionele gezagsverhoudingen baren zorgen. Surinaamse jongeren zijn lang niet meer zo gehoorzaam en volgzaam als 10 – 15 jaar geleden. Zij voelen zich vaak beknot in hun mogelijkheden.

Jongeren zijn nu zelfbewuster geworden en nemen actief deel aan de politiek om veranderingen binnen hun eigen leefsituatie te weeg te kunnen brengen. Politieke

---

¹ Afstammeling van Surinaamse blanke boeren

partijen onderkennen de kracht van de jongeren en proberen deze groep te winnen. In sommige gevallen is er sprake van valse verwachtingen, omdat voor jongeren niet wordt gerealiseerd wat ze is beloofd.

In het publieke debat merk je grote verschillen tussen de diverse bevolkingsgroepen. Creoolse jongeren zijn verreweg het meest assertief als het om verbeteringen binnen hun leefsituatie gaat, terwijl jongeren met een Aziatische achtergrond (Hindostaanse en Javaanse) rekening houden met geloof en de traditionele gezagsrelaties binnen hun gemeenschappen. Daar wordt niet openlijk over gediscussieerd.

Het debat richt zich ook op andere factoren, die een negatieve invloed hebben op de opvoeding van jonge kinderen. Een belangrijke oorzaak is gelegen in de matrifocaliteit. Dit verschijnsel waarbij moeders over het algemeen geheel verantwoordelijk zijn voor de zorg en opvoeding van kinderen, komt veelal onder creolen voor. In de meeste gevallen zijn de kinderen uit deze gezinnen niet van één vader, maar van verschillende partners waarmee de moeder een relatie heeft gehad, soms kortstondig, maar soms ook langdurig. Het fenomeen van de passagierende vader is vooral in het binnenland van Suriname bekend.

De ervaring binnen de Surinaamse samenleving leert dat kinderen die opgroeien in een dergelijke situatie het heel moeilijk hebben, omdat de moeder noch financieel, noch in pedagogische zin in staat is die kinderen die zorg te bieden die ze nodig hebben. En dat heeft in eerste instantie o.m. te maken met de sociaaleconomische situatie waarin de wereld en ten slotte ons land vandaag de dag terecht is gekomen.

Een andere bedreiging in de opvoeding van kinderen in Suriname wordt gevormd door het groot aantal zwangerschappen onder tieners. Soms een bewuste keuze, maar veelal is dit het gevolg van slechte voorlichting en het ontbreken van goede voorbeelden in de directe omgeving. Het lijkt vaak op kopieergedrag, want wanneer je een analyse op los laat, dan blijkt in vele gevallen dat de moeders van de betreffende tieners op betrekkelijk jonge leeftijd ook in verwachting zijn geraakt. Je zou dus kunnen stellen dat dit gedrag in sommige (lagere) milieus wordt gereproduceerd. Er zij echter opgemerkt dat vooral in het binnenland en de districten dit verschijnsel (cultureel) dient als 'symbool' van vruchtbaarheid.

Naast deze bedreigende factoren kennen wij nog de risico's die het gevolg zijn van drugsgebruik of crimineel gedrag onder jongeren. Op dit moment een groot maatschappelijk probleem in Suriname, omdat jongeren zich op jonge leeftijd schuldig maken aan het gebruik van drugs en deelname aan criminaliteit. Ook hierin merken we in toenemende mate kopieergedrag, omdat blijkt dat ouders of oudere broers en zussen veelal een carrière in de criminaliteit hebben opgebouwd.

En niet in de laatste plaats is de slechte huisvesting ook een bepalende factor binnen de opvoeding van jonge mensen. Het maakt ze kwetsbaar, omdat een kind dan over slechts weinig speel- en leefruimte beschikt, weinig privacy heeft en weinig gelegenheden kent om ongestoord schoolwerk te doen.

Wat is daarin de rol van ouders, van de sociale omgeving, de school en de staat?

De rol van de ouders en andere instituties

Ouders hebben – zo weten wij allemaal – een grote verantwoordelijkheid in de opvoeding van kinderen. De opvoedende taak is doorgaans aan de vrouwen toebedeeld. Zij nemen een centrale plaats in het gezins – en familielevens.

Maar naast het gezin is ook de sociale omgeving die daarin een rol speelt. Tot die sociale omgeving kunnen gemakshalve worden gerekend de buurt, de wijk, de school en de organisaties waarin die jongeren participeren. Denk maar aan sportclubs, jongerenorganisaties, culturele verenigingen e.d. Deze organisaties moeten we over het algemeen zien als ondersteunende instituten in het opvoedingsproces, want ouders zelf zijn te allen tijde verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. En ze dienen daarin het goede voorbeeld te geven. Goed voorbeeld doet goed volgen, zegt een bekend Nederlands spreekwoord. Ouders die zelf niet doen wat ze aan hun kinderen voorhouden (they don't walk the talk) komen ongeloofwaardig over en kunnen niet verwachten dat hun adviezen worden opgevolgd maar eerder dat hun handelingen worden nagebootst. Een goede sociale binding tussen kinderen en hun ouders is uiteraard van belang in de opvoeding. De sociale binding verloopt idealiter via de ouders, die de kinderen waarden en normen bijbrengen.

Het gaat dus niet zo zeer alleen om de pure aanwezigheid van ouders in het gezin, maar wel om de mate van ouderlijk toezicht. Geen toezicht houden op het doen en laten van jouw kind kan bijdragen tot de ontwikkeling van een psychosociale gedragsproblematiek. Gebrekkige ouderlijk toezicht is één van de beste voorspellers voor het ontwikkelen van crimineel gedrag. En het ontbreken van huiselijke warmte is een kwetsbaarheidindicator die samengaat met antisociaal gedrag. Ik vermag hierbij aan te tekenen dat de kracht van het derde milieu in de wereld niet nalaat een 'ideale' gezinsopvoeding te beïnvloeden.

In de Surinaamse context is de rol van de ouders en die van de sociale omgeving in de opvoeding in toenemende mate onderwerp van gesprek. Ouders hebben steeds meer de neiging hun rol als opvoeder te beperken tot wat zich binnen de vier muren van het huis afspeelt. Zo gauw het kind zich op school of in het publieke domein bevindt behoort dat niet meer tot hun verantwoordelijkheid. Zij zijn van mening dat de school en de overheid daarvoor verantwoordelijk zijn. Natuurlijk is dat zeer kortzichtig, omdat je als ouder geen verantwoordelijkheid kan afschuiven. Bovendien hebben wij in Suriname binnen het sociale zorgsysteem nog onvoldoende middelen en mogelijkheden om ouders bij te staan in de opvoeding van hun kinderen; hoewel verschillende NGO's zich toeleggen om verbetering c.q. verandering in deze geconstateerde situatie te brengen.

De rol van de staat

De ontwikkeling van het Jeugd- of Jongerenbeleid in Suriname bevindt zich formeel nog in de kinderschoenen. Bij het aantreden van deze regering is er een apart ministerie van Sport- en Jeugdbeleid ingesteld. Let wel Sport- en Jeugd. Je kunt je afvragen wat in de optiek van de regering prioriteit heeft. Er worden diverse

activiteiten op het gebied van jongerenbeleid ontwikkeld, die gerangschikt kunnen worden binnen preventief jeugdbeleid en jeugdzorg, waar het in bijzonder om de probleemjeugd gaat. Het beleid voor de jeugd is op dit moment nog te veel versnipperd over verschillende departementen, die belast zijn met delen van de uitvoering. De overheid zou deze versnippering moeten tegengaan door één departement te belasten met een gecoördineerde uitvoering. Wellicht is dat ook de reden van het instellen van dit departement, maar in de praktijk constateren we een moeizaam verloop. Het jeugdbeleid is te zeer onderhevig aan partijpolitiek. Dat heeft te maken met het feit dat sommige politieke partijen een grote aanhang kennen onder jongeren en dat beleid niet toekennen aan een minister met een andere politieke signatuur. Maar binnen de samenleving wordt door verschillende instituties, waaronder de jongeren ambassadeurs, aangedrongen op een regisserende rol van de overheid.

Wat is de positie van jongeren en hoe zal die zich verder ontwikkelen?

De positie van jongeren in Suriname kan op dit moment slecht worden genoemd. Teveel jongeren slagen er niet in hun opleiding op een normale wijze af te ronden. Daardoor hebben ze een slechte startpositie op de arbeidsmarkt. Nog teveel jongeren groeien op binnen een slechte gezinssituatie, gebruiken drugs, bouwen een carrière op in de criminaliteit. De slechte positie van jongeren in Suriname wordt niet veroorzaakt door het ontbreken van wetgeving, want Suriname heeft de meest belangrijke VN-verdragen over jongeren geratificeerd. Het probleem wordt veroorzaakt door het ontbreken van politiek draagvlak en het ontbreken van de bereidheid tot samenwerken tussen de verschillende instellingen die belast zijn met het beleid. En aan de andere kant zijn er van de zijde van de jongeren te weinig pressiegroepen die hun stem laten horen. Ze beschikken niet over de organisatiekracht om invloed aan te wenden ter verbetering van hun maatschappelijke positie. Het bestaan en de invloed van jongerenreligieuze groepen opent enig perspectief voor een verandering c.q. verbetering.

Ik besef dat ik hiermee een somber beeld schetst voor de toekomst van jongeren, maar het tij kan keren wanneer het nieuwe departement voor Jeugdbeleid meer initiatieven aan de dag zal leggen, uiteraard in samenwerking met de jongeren zelf. Het ministerie moet de regie van het jeugdbeleid ter hand nemen. Daarnaast zouden enkele beleidvoornemens onmiddellijk geëffectueerd moeten worden. Ik noem in dit verband het Nationaal Jeugd Instituut met al haar werkmensen als de Caricom jeugdambassadeurs, het Nationaal Jeugd Parlement en de overige uitvoerende organen. Beide organen (de Caricom jeugdambassadeurs en het Nationaal jeugdparlement) hebben voldoende legitimatie om als belangenbehartigers van de jeugd in Suriname op te treden. Maar om dat goed te kunnen doen zouden leden van deze organen getraind en begeleid moeten worden in de rol die ze te vervullen hebben. Verder is het nog van belang dat zowel het ministerie als het Nationaal Jeugd Instituut voorzien dienen te worden van gekwalificeerde beroepskrachten, want binnen Suriname is er nog altijd een gebrek aan kader voor het ontwikkelen en uitvoeren van plannen. Het aanwezige kader toont echter weinig of geen belangstelling voor brandende jongerenvraagstukken.

Wat is de betekenis van deze ontwikkelingen voor migranten en in hoeverre hebben migranten invloed op de ontwikkelingen in de landen van herkomst?

Migranten of zoals die tegenwoordig in Suriname worden genoemd, Surinamers in de diaspora, hebben grote invloed op de ontwikkelingen in de landen van herkomst. Overheden in die landen beseffen dat ook en willen dit potentieel ook actiever bij de ontwikkeling van het land gaan betrekken. Uit een onderzoek onlangs gehouden door het Statistiek Bureau van Suriname is gebleken dat Surinamers in de diaspora 30 procent bijdragen aan het Bruto Nationaal Product (BNP) van Suriname. Dat is niet gering.

De rol die migranten kunnen vervullen wordt niet altijd op zuivere waarde geschat. In Suriname kunnen we spreken van een haat-liefdeverhouding tussen Surinamers in Suriname en diegenen die in het buitenland wonen. Door sommigen worden ze gezien als landverraders, omdat ze uit het land zijn gevlucht toen het politiek en economisch moeilijk ging en weer anderen ervaren deze groep (vooral de groep die in Nederland woont) als betweters. Dit leidt vaak tot wrijvingen tussen de beide groepen.

Maar zonder twijfel ben ik van mening dat Surinamers in de diaspora door de transnationale contacten die bestaan grote invloed hebben op ontwikkelingen in hun landen van herkomst. In vele gevallen gaat het om mensen die een behoorlijke opleiding hebben gevolgd, beschikken over goede werkervaringen en veel hebben leren omgaan met moderne instituten binnen de democratie. Hun ervaring en de nieuwe visies die zij op de samenleving hebben ontwikkeld maken ze deelgenoot aan vrienden en familieleden in hun landen van herkomst. Dit leidt vaak tot indirecte beïnvloeding.

Als het om de opvoeding gaat kunnen we evenzeer stellen dat er enige beïnvloeding plaatsvindt. Ik zeg met nadruk enige, omdat Surinamers over het algemeen niet te spreken zijn over de wijze waarop kinderen in Nederland worden opgevoed. Kinderen die opgevoed zijn in Nederland worden door hun mondigheid als brutaal en soms zelf als onbeschaafd ervaren. De algemene klacht is dat deze kinderen veelal geen respect tonen tegenover ouderen en altijd tegenspreken. In Suriname heet dat 'vrijpostig'. En ouderen in Suriname zijn vaak niet geporteerd van een dergelijk gedrag. Zij hechten veel waarde aan respect en beleefdheid van jongeren.

In Suriname kan je helaas niet spreken over een herkenbare opvoedingsstijl, omdat de wijze van opvoeding wordt beïnvloed door de verschillende culturele en religieuze achtergronden van de diverse bevolkingsgroepen in Suriname. Bovendien zijn de opvoedingsstijlen in de verschillende bevolkingsgroepen mede afhankelijk van onder andere de leeftijd van de opvoeder, de sociaaleconomische positie van de ouder, de plaats waar de opvoeder woont, enz. Van alle in Suriname woonachtige bevolkingsgroepen zijn creolen de meest liberale in de opvoeding, terwijl Hindostanen en Javanen de meest conservatieve of beter gezegd traditioneel zijn. Het kwam vroeger daarom ook sporadisch voor dat leden van deze groepen

naar andere scholen gingen, dan van de eigen denominatie. Het gevolg hiervan was dat er ook niet buiten de eigen groep werd getrouwd.

Gelukkig merken we dat traditionele rolpatronen steeds meer worden doorbroken. In hoeverre dat het gevolg is van de beïnvloeding door de mensen die buiten Suriname woonachtig zijn, valt moeilijk vast te stellen. Ik denk wel dat Surinamers in de diaspora een belangrijke rol spelen bij veranderingen in Suriname. Dus zullen ze ongetwijfeld een invloed hebben op het doorbreken van de rolpatronen. Maar ook hier moet de rol van de moderne media als katalysator van ontwikkelingen niet worden vergeten.

Wat betekent opvoeden in een globaliserende wereld?

Opvoeden in een globaliserende wereld betekent dat jongeren niet meer in een sterk geïsoleerde situatie kunnen worden opgevoed. Door de moderne media ontstaan er wereldwijd onderlinge contacten tussen individuele jongeren, maar ook tussen organisaties. Het ontstaan van de Arabische lente staat ons nog helder voor ogen. We hebben gezien hoe protestdemonstraties door middel van de mobieltjes en de sociale media wereldkundig werden gemaakt. Het initiatief daarin werd genomen door jongeren.

Deze wereld met al zijn moderne middelen is een omgeving waarin jongeren goed kunnen gedijen. In tegenstelling tot ouderen maken zij intensiever gebruik van die mogelijkheden. Uit onderzoek blijkt dat jongeren ook actiever zijn op het internet. Via dat medium vindt er ook beïnvloeding plaats. Op zichzelf een heel positieve ontwikkeling, maar er schuilt ook gevaar, omdat ook mensen met kwade bedoelingen deelnemen aan de digitale snelweg, met alle gevolgen van dien.

Volgens de regeringsverklaring is het internetbeleid in Suriname in proces. Hetzelfde geldt ook voor de media. Vooral jongeren worden dagelijks blootgesteld aan tal van ongeoorloofde zaken, die via de media op legale wijze over hen heen wordt gestort.

Het is de taak van de overheid om hierin voorzieningen te treffen, waardoor er aan jongeren bescherming wordt geboden.

Tot slot:

Uit het voorgaande zou kunnen worden geconcludeerd dat het opvoeden van kinderen in Suriname geen eenvoudige opgave is. Dat is zeker niet het geval. Omdat we merken dat vele kinderen in Suriname ondanks alle bedreigingen en verlokkingen in staat zijn de eindstreep te halen. Voor een deel komt dat door de veerkracht die de kinderen zelf hebben, maar ook doordat anderen de rol van opvoeder op zich nemen. Die kinderen creëren voor zichzelf helden of zien in anderen rolmodellen en streven dan het beste na. Ofschoon een groot deel van de Surinaamse jongeren het heel moeilijk heeft, als gevolg van eerder geschetste situatie, heeft het land ook ongekende uitdagingen voor jongeren die nog onvoldoende worden benut. Met het laatste doel ik op een actievere politieke participatie, uitoefenen van pressie op de overheid, betere samenwerking tussen de

verschillende organisaties, indamming van de wildgroei van jongerenorganisaties en verdere studie.

Jongeren in Suriname kunnen daarin ondermeer worden bijgestaan door Surinamers in diaspora, maar ook door organisaties in het buitenland die daar al ervaringen mee hebben. En daarvoor kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die de sociale media en het internet te bieden hebben.

Het opvoedingsproces in Suriname heeft met ritme en tempo te kampen. De vernieuwingspogingen die 15 tot 20 jaar terug zijn ingezet kunnen vooral de technologische ontwikkelingen in de wereld niet bijhouden. Bovendien voldoen de gehanteerde middelen van toen, niet meer aan de eisen van deze (moderne) tijd, waardoor steeds kunstmatige 'opvoedachterstanden' worden gecreëerd.

Ik dank u.